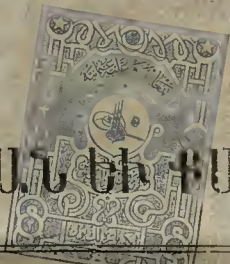




ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ



ՀԱՅՈՐ ԽԶ.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 23, 1893

ԹԻԻ 51

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Մնացած Մէկ Մուրհակը	401
Աշխարհի Տրտմութիւնը	401
Պատասխանիւր Առ թղթակիցս	402
Պատուաստին Արժէքը	403
Դէպ Արջային Բաւա Ճանապարհորդողներ	404
Թղթակցութիւնք	
Իրապաշտութիւն	404
Հօր Մը Կտակն Ու Մտածութիւնը	403
Այցելութիւն Մը Ի Սէյիւտ	406
Նախապաշտութիւնք Ի Նպաստ Քրդաստանի Առաքելական Գործչին	406
Հանգէս Քաղաքական	407
Գրամական	408

ԱՒԵՏԱՐԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ. Կը հրատարակուի ամէն շաբաթ օր:

Տարեկան գինն է ամէն տեղւոյ համար կանխիկ 1 1/2 մեծիտիյէ, վեցամսեայն՝ 3/4 մեծիտիյէ: Թղթատարի ծախքը խմբագրութեան վրայ է: Մէկ քերթի գինն է 30 փարս: Խմբագրութեան, բաժանորդագրութեան եւ քղբատարութեան պատկանեալ ամէն գրութիւնք պարտին ուղղորդիլ առ Մր. Հ. Ս. Պարնըմ, Ամերիկաց խան, Կ. պոլիս:

Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներու Կոնգրէսէ

Ճ. Բ. ԿՐԻՆ, ԱՐՏՈՒՆՔԻ

Հ. Ս. ՊԱՐՆԵՄ, ՏԵՐԵՆ-ԽԱՐԱԳԻՐ

ՄՆԱՑԱԾ ՄԵՎ ՄՈՒՐՀԱԿ

Բարեկամաց ընկերութեան վերաբերող բարեպաշտ ընտանիք մը մեծ նշանակութեան մէջ էր: Իւր ստացուածքը կորսնցուցած էր, և գրեթէ փարա մը չունէր: Կինն արդարեւ տխրած էր, և գրեթէ պատրաստ էր յուսահատելու: Բայց ծերունի այրը կը պահէր իւր զուարթութիւնը: Կինը գրեթէ պատուաւ էր Ստուծոյ դէմ հայհոյելու և մեռնելու: Կը զարմանար թէ այրն ինչպէս կրնար իւր ճակատագիրը կրել այսպիսի պաղարեամբ: Ուստի օր մը անոր հարցուց, «Սիրելիս, ի՞նչպէս կրնաս այս նեղութեան այսպէս համբերել: Ես մինչև դեռ ընկճուած եմ գրեթէ»: «Ի՞նչ կայ, տիկին, երեւակայածիդ չափ գէշ վիճակ չունի՞ր: Դեռ մուրհակ մը կայ որով կրնանք ապրիլ» պատասխանեց այրը: «Ի՞նչ կ'ըսես. ի՞նչ մուրհակի վրայ կը խօսիս: Ես կը կարծէի թէ բոլորն ալ կորսուած էին»: «Ոչ, ոչ: Հոս մուրհակ մը կայ.

կարգամ զայն: Մեր հին Աստուածաշունչին մէջ կը գտնուի և մուրհակին մէջ այսպէս դրուած է. «Բնաւ քեզ պիտի չթողում, ու բնաւ քեզ երեսէ պիտի չձգեմ»: «Մուրհակ կը կոչես զայդ», հարցուց կինը: «Այո», պատասխանեց այրը, «Աստուծոյ խօսքն է, և սխալ չկրնար ըլլալ»:

Սիրելի ընթերցող, աշխարհի հասարակ նեղութիւնք քու վրադ պիտի գան, նեղութիւն նեղութեան վրայ պիտի ունենաս: Զօրաւոր բաղուկի մը պէտք պիտի ունենաս որով ապահինիս, ապաստանարանի մը՝ ուր կարենաս փախչիլ, մուրհակի մը՝ որով կարենաս ապրիլ: Հիմա է զայնա ձեռք ձգելու ժամանակը, հիմա է ժամանակն Աստուծոյ այնքան մօտ ապրելու որ ամենէն ծանր վշտին մէջ ամէն բանի կարենաս համբերել:

Սակայն մեր ընթերցողներէն ոմանք արդէն նեղութեան մէջ են և հիմա օղնութեան կը կարօտին: Առէք վերս յիշեալ ծերունոյն մուրհակը. «Բնաւ քեզ պիտի չթողում, ու բնաւ քեզ երեսէ պիտի չձգեմ»: Աստուծոյ խոստումները միշտ խնդրուածին պէս կը կատարուին: Զեր հետ պիտի ըլլայ վեց նեղութեանց մէջ, և եթէ ներքողին զձեզ պիտի չթողու:

ԱՇԽԱՐՀԻ ՏՐՏՄՈՒԹՅՈՒՆԸ
(Պատ. Ո. Ո. Տառն)

«Աշխարհի տրտմութիւնը մահ կը գործէ» (Բ. Կոր. Է. 40): Առաքեալն այդ տրտմութեան կը հրաւիրէ մեր ուշադրութիւնը: Ուրեմն տրտմութիւն մը կայ յորում առաքելութիւն չգտնուիր: Մեզ սալից տրտմութիւն կայ: Երբեմն մեր առջև կը ներկայանան աշխարհի այս տրտմութեան շատ պարզ օրինակները: Ուշադրաւ իրողութիւն մ'է որ այսչափ մարդիկ անձնասպանութիւն կը գործեն: Անոնք ունեցած են այնպիսի տրտմութիւն մը որ նկարագրապէս մահ գործած է: Անոնցմէ ոմանք արդարեւ զժբաղդ եղած են, բայց ոչ աւելի զժբաղդ քան շատ ուրիշ մարդիկ:

Անձնասիրաբար կ'որոճան իրենց տըրտմութեանց վրայ մինչև որ յուսահատութեան կամ մտային ցնորքի մը պահուն «արծաթէ թելը» կը խզեն և «ոսկիէ բաժակը» կը կոտրեն: Սակայն այս կարգի մարդոց մեծ մասն անբարոյաւ կան անցեալ ունեցած են: Մոլի մարդը կը տեսնէ որ իւր վարկը և հարստութիւնը դադարած են. յուսահատութեան և վշտի հրատապ զգացում մը կը տրորէ իւր երակներուն մէջ: Զուգեր թողուլ իւր ունակութիւնները, և սակայն չկրնար շարունակել: Ասոր տրտմութիւնը մահ կը գործէ:

Բայց տրտմութիւնը ոչ միայն ֆիզիքական, այլ՝ բարոյական մահ կը գործէ: Աղքատութիւնը ոմանց ծուրութեան, տարտամութեան պատճառ կ'ըլլայ և անոնց արժանապատուութեան զգացումը կը ջնջէ: Այն տրտմութիւնները որ զոմանս յամառ աշխատութեան և անձնորայութեան, գեղեցիկ համբերութեան և քրիստոնէական վստահութեան կը մղեն՝ մոլութեան պատրուակ կ'ըլլան ուրիշներուն: Ասոնք ճակատագրին յաղթելու քաջութիւն չունին, և ուստի օր ըստ օրէ կը մեռնին: Նկարագրը մաս առ մաս կը մեռնի. յոյսը կը մեռնի, և անոր հետ՝ արժանապատուութեան զգացումը: Հաւատք Աստուծոյ վրայ և սէր առ մարդիկ միասին կը մարին, և այսպէս անոնց տրտմութիւնը մարմնականէն աւելի գէշ մահ կը գործէ:

Սակայն կան նուազ որոշ բայց աւելի հասարակ պարագաներ, որոց առաքելական խօսքերը հաւատարապէս յարմար կու գան, ինչպէս խօսքին կարգէն յայտնի է: Աշխարհի վրայ յոյժ շատ տրտմութիւն կայ, և ասոր մէկ մեծ մասը աշխարհի այն տրտմութիւնն է որ մահ կը գործէ. այսինքն՝ փոխանակ բարձրացուներու կը ցածցունէ նկարագիրը: Այս տրտմութիւնն ըստ ինքեան ստորին է, ստորնութիւն և անձնասիրութիւն յառաջ կը բերէ, և յաւիտեանակն տրտմութեան մը աննշան ճաշակը և նախաբանն է լոկ: Եթէ այդ

տրտմութիւնն արտաքին պարագաներու արդիւնք ըլլայ, դարձեալ այս պարագայք չեն արդարացունք զմարդ, ինչպէս ու է ուրիշ մեղքի համար:

Այս տրտմութեան մէկ պատճառը սա է որ չափազանց դադարաւոր ունինք մեր արժանեաց վրայ: Մեզ համար թերեւս բնական է չափէն աւելի կառնորդութիւն տալ մեր տաղանդներուն, մեր ծագման և մեր բնական ձիրքերուն: Ինքնահաւանութիւնը մեր սկզբնական մեղքերէն մին է: Եթէ Աստուծոյ շնորհքը չվերցունէ զայն, պէտք է որ կենաց բերտ հարուածներով մեղմէ դուրս հանուի: Եւ սակայն կ'արհամարհենք զանոնք որոց վրայ ինքնահաւանութիւն կը տեսնենք: Ոչինչ նուազ անտանելի է ու է ընկերութեան մէջ քան ինքնահաւանութիւնը: Եթէ մենք ալ ամբարտաւան փափաք մը ունինք մեծարութեամբ և բարձր դիրք գրաւելու համար, և կը հաւատանք թէ մեր կառնորդութիւններն աւելի բարձր են քան մեր շուրջն եղող մարդոց կարողութիւնները, և եթէ սակայն բաւական սրտեա ըլլալով կ'ըմբռնենք թէ այսպիսի բնաւորութիւն մը ո՛րքան զգուշի է, կը ծածկենք զայն ամէն կերպով: Արդ, մարդ մը որ միշտ այս զգացումն ունի՝ շատ յուսալարութիւններ կը կրէ, երբեմն իրաւամբ երբեմն պարագայ տեղը. սակայն անոր սիրտն այնքան հաստատուած է պատուոյ և համբաւի վրայ որ անշուշտ տրտմութիւն պիտի կրէ կենաց պայքարներուն մէջ: Ամէնքս ալ գիտենք թէ այս զգացումն անբանաւոր և անպէտ է, բայց ո՛րքան հասարակ բան է և ո՛րքան ջերմապէս կը տածուի:

Մահ գործող այս տրտմութեան մէկ ուրիշ պատճառը սա է որ չափազանց դադարաւորներ կը կազմենք ուրիշներուն յաջողութեանց վրայ: Երբ այս զգացումը ծայրայեղութեան տանինք, մեղմէ զատ ամէն ոք երջանիկ կը համարինք: Շատ անգամ եթէ ուրիշներ կը շահին բան մը զոր մենք չենք յաջողիր ստանալ, կամ ունին բան մը որում կը փափաքէինք, շատ երջանիկ կը համարինք այդ անձինքը որ այդ բաններն ունին: Եթէ ոչ ոք զայնս ստացած ըլլար, աւելի ուրախ կ'ըլլայինք: Եթէ յաջողութեանը կորսնցունեն զայն, կը միտնալարուինք: Մարդկային բնութեան շուրջը թութիւն ընել չէ այս, և բոլորովին ճիշդ է: Նախանձու ոգին անտարակոյս դառն ապերջանիկութիւն կը կը բերէ, և այս է ապերջանիկութիւն մը որ մահ կը գործէ. մահ՝ բարեկամութեան, մահ՝ ամէն սիրալիր համակրութեան:

Առանց վարանման կրնանք ըսել արդ թէ երբեք չենք հասկնար ուրիշներուն յաջողութիւնները: Չենք տեսնել այն

չանքերը որ յառաջ բերին այդ յաջողութիւնները: Բան մը չենք գիտեր այն զոհողութեանց և ծածուկ պայքարներուն վրայ որոց մէջէն այն անձինք անցած են: Չենք խորհիլ թէ ի՞նչ արդեւքներու և դժուարութեանց պատահած են: Տեսալ մը յաջողութիւն կայ որում կը նախանձի տեսնողը, և այդ նախանձն անոր աչքերէն կը ծածկէ այն զոհողութիւնը և պայքարները որոց մէջէն անցած է նախանձի առարկայ եղող անձը: Ո՛րչափ շատեր ամէն օր սա դադարաւոր կը կրեն թէ Աստուած աւելի բարեք ըրած է ուրիշներուն քան իրենց: Խօսքս հիմա անպաշտպաններու և չքաւորներու համար չէ, և չեմ հաւատար թէ ասոնք ուրիշներէ աւելի նախանձու են, թէ և նախանձելու աւելի առիթ ունին: Վասն զի հետաքրքրաշարժ իրողութիւն մ'է որ չենք նախանձիլ այն անձանց զորս մեղմէ շատ վեր կը համարինք, այլ անոնց՝ զորս մեղ մօտ կը համարինք կենաց վիճակներուն մէջ և որոց յաջողութիւնը քանի մը բաղդատապէս փոքր բաներու մէջ մերինէն քիչ մը աւելի կ'ըլլայ: Քիչ մը շատ կը շահին երկրաւոր փանծեր: Մեղմէ առաջ կը ստանան պաշտօններ և մրցանակներ ճիշդ այն ատեն երբ այլ ևս մեր ձեռքը կը համարէինք զանոնք: Այս պատճառաւ կը կրենք աշխարհի տըրտմութիւնը որ մահ կը գործէ: Մեր անյաջողութեան համար մարդավայել տըրտմութիւն չէ այս, այլ ուրիշներուն յաջողութեան համար նուազ տրտմութիւն: Փոխանակ բարձր փափաք ունենալու որ աշխարհի մէջ ճշմարտապէս մեծ գործ կատարենք, կը փափաքինք հասնիլ ստորին գերազանցութեան մը, և մեր ամբողջ սիրտը կը կեդրոնանայ անոր վրայ: Արդ, եթէ մեր վիճակն այս է, կը վերաբերինք յիմարներու այն դասին որք, ինչպէս Պօղոս առաքելաւ կ'ըսէ, «զիրենք իրենց հետ» կը բաղդատեն: Եթէ մէկը գերազանցէ զիրենք, կը խոթուին և կը դառնանան: Կենանք ծանր կու գայ իրենց, և ուրիշներուն համար ալ կը ծանրացունեն զայն: Ոչ ոք ջերմ նայուածք մը կամ սրտադին շնորհաւորութիւն մը կ'ընդունի անոնցմէ: Երբեք դովեստ չեն խօսիր յաջողութիւն դանողներուն վրայ: Անոնց տրտմութիւնը դալուկ կը ձգէ ամէն նիւթի և ամէն անձի վրայ: Աշխարհի տրտմութիւնն է որ մահ կը գործէ:

ՊԱՏԱՍԽԱՆԻՔ ԱՌ. ԹՂԹԱԿԻՅԱ

[Խմբագրական]

Քանի մը թղթակիցներ նամակաւ հարցումներ ուղղած են մեզ և կը խնդրեն որ պատասխանը գրենք Աւետիքի սիւնակայ մէջ:

ԱՆՎԱՆՈՆ ԳԻՐԳԻՐ

Թղթակից մը կը հարցնէ թէ ինչու համար Տօլքիթի, Յուդիթի, Մակարայեցոյ, Իմաստութեան, Սիրաքայ եւ Բարուքայ գիրքերը եւ Եզրասի, Եսթերի եւ Դանիէլի քանի մը զրուիները չկան Բրիտանական եւ Ամերիկեան Աստուածաշուէի Բնկերութեանց հրատարակած եւ բողոքական եկեղեցեաց գործածած Սուրբ Գրոց մէջ: Պատահաւ այն է որ այս գիրքերը եւ զրուիները ներշնչուալ չեն համարուիր: Ասոնք երբայս կան Հին Կտակարանին մէջ չեն գտնուիր, այլ Եօթանասնից այսինքն յունարէն թարգմանութեան մէջ: Հրեայք Սուրբ Գրոց մէջ մասը չեն ճանչնար զանոնք, եւ Յովսէփոս կ'ըսէ թէ իրենց Հին Կտակարանին կանոնական գրոց գրուելէն ետքը, այսինքն՝ Մաղաքիայի ժամանակ, Քրիստոսէ 400 տարի առաջ, ներշնչուալ ուսուցիչներու շարքն ընդհատեցաւ: Մեր Տէրը եւ առաքելաւ յաճախ կ'ակնարկեն Հին Կտակարանին, սակայն երբեք վկայութիւն չեն բերել անկանոն գիրքերէն: Սփթի Սուրբ Գրոց Բառարանին մէջ հեղինակ մը կ'ըսէ, «Լեզուի նմանութիւնը ցոյց կու տան թէ առաքելաւ ծանօթ էին անկանոն գիրքերէն ոմանց, սակայն միակ հաստատական կամ ուղղակի վկայութիւն մը յառաջ չեն բերել անոնցմէ, մինչ Դատաւորաց, Ժողովողի, Երգ Երգոցի, Եսթերի, Եզրասի եւ Նէեմիայի գիրքերէն զատ երբայական կանոնին ամէն գիրքերէն օրինակ կամ վկայութիւն յառաջ կը բերեն»: Անկանոն գիրքերն ուսուցիչներուն ազդեցութիւններն ալ կ'ընեն: Այդ գիրքերը մարգարէական տարբէն զուրկ կը գտնուին, ոչ ոք կը խօսի անոնց մէջ որովհետեւ Տէր ոչ ոք խօսքն իրեն եղած է: Հին Կտակարանի բանաստեղծութեանց մէջ տեսնուած ազդեցութիւնը գրեթէ երբեք չկայ անոնց մէջ: Այդ գիրքերն այնպիսի ժամանակ մը երեւցան երբ ընթացիկ գրականութիւնը կը կազմէին զիսաւորաբար վիպական գործեր որք պատմական հիմ մը ունենալ կը ցուցնէին: Չեն ցուցներ ճշմարտութիւնն առասպելէ զանազանելու յատկութիւնը, եւ այն պարզութիւնն ու ճշգրտութիւնը որ Հին Կտակարանի միւս մասանց յատկանշիչներն են:

Այս պատճառներով բողոքական եկեղեցիք ընդհանրապէս ոչ-ներշնչուալ համարած են այս գիրքերը: Լուտեր զայնս կոչեց «գիրքեր որ Սուրբ Գրոց համահաւասար գիրք չունին եւ սակայն ընթերցանիլ լաւ եւ օգտակար բաներ են»: Լուտերական եկեղեցին ընդհանրապէս այս տեսութիւնը կ'ընդունի: Անգլիական եկեղեցին կ'ընդունի Յերոնիմոս հայրապետին դադարուն փառը, որ կ'ըսէր թէ անկանոն գիրքերէն ոմանք օգտակար էին «կենաց օրինակ եւ բարուց հրահանգութիւն» տալու համար, բայց ոչ վարդապետութիւն հաստատելու համար: Միտցելաւ աւետարանական եկեղեցեաց մեծ մասն եւս անկանոն գիրքերը կը համարին մարդկային ուրիշ գրոց հաւասար եւ առանց աստուածային հեղինակութեան գիրքեր:

Կաթոլիկ եկեղեցին կ'ըսէ թէ Սուրբ Գրոց կանոնի խնդրն անլոյծ մնացած էր մինչեւ Տրիտենդեան եկեղեցական ժողովը (1546), սակայն այդ ժողովը յայտարարեց թէ անկանոն գիրքերը Սուրբ Գրոց մնացեալ մասին չափ աստուածային հեղինակութիւն ունէին: Քանի մը նորագոյն կաթո-

լիկատուածարանք ջանացած են Սուրբ Գրոց վարդապետական հեղինակութիւն ունեցող գիրքերը զանազանել միայն բարոյագիտական հեղինակութիւն ունեցող գիրքերէն, սակայն այս կարծիքը քիչ ընդունելութիւն գտած է կաթոլիկ ժողովրդեան մէջ։

Յունական Եկեղեցւոյ մէջ տարբեր գաղափարներ յայտնուած են այսինքն Վրայ Երուսաղէմի մէջ 1672ին գումարուած Սինոդը յայտարարեց թէ «տգիտութեամբ կամ չարամտութեամբ անկանոն կոչուած գիրքերը կանոնական եւ Սուրբ Գրքը են»։ Սակայն բոլորական Եկեղեցւոյ Քրիստոնէականը կը պաշտպանէ երրայական կանոնը եւ կ'ընդունի Աթանասիոսի գաղափարը թէ անկանոն գիրքերն օգտակար են Սուրբ Գրոց համար իրեւ նախապատրաստական ընթերցանելիք։ Սուրբ Գրոց հին յունական ցանկերը կը ցուցնեն թէ հայրապետներն անկանոն գիրքերը չէին նկատեր իբրեւ այն գիրքերուն հաւասար հեղինակութիւն ունեցող զորս բոլոր քրիստոնէայք ներշնչալ կը համարին։ Հայոց Եկեղեցւոյն Սուրբ Գրքը Եօթանասորցէն թարգմանուած է, եւ կը պարունակէ անկանոն գիրքերը, սակայն կան գրաբառ Սուրբ Գրոց օրինակներ յորս այդ գիրքերն անկանոն կոչուած են։

Անգղիերէն Սուրբ Գրքը ժամանակաւ կը տպուէր անկանոն գիրքերով մէկտեղ, որ Հին եւ Նոր Կտակարաններուն մէջտեղ կը դրուէին։ Ասոնք սովորաբար միւս գրքերուն գրէն աւելի մանր գրով կը տպուէին եւ յայտնապէս անկանոն կը կոչուէին։ Այսպէս էր ընտանեկան մեծ Սուրբ Գրքը զոր կը կարդայի մանկութեանս ատեն։ Բրիտանական եւ Ամերիկեան Աստուածաշուշնի Ընկերութեանց սկզբունքն է Սուրբ Գրքը միայն տպել։ Երբեք գիտողութիւն կամ մեկնութիւն չեն հրատարակեր։ Ասոր պատճառն այն չէ թէ այսպիսի ծանօթութիւններ շատ օգտակար չեն համարիր, այլ անոնց հրատարակութիւնն ուրիշներու կը թողուն։ Նոյն սկզբամբ նաեւ չեն տպեր անկանոն գիրքերը, վասն զի Աստուծոյ ներշնչալ խօսքին մէկ մասը չեն համարիր զանոնք։ Սակայն անկանոն գիրքերէն դէթ ոմանք շահեկան են, եւ ուրախ կ'ըլլանք եթէ ասոնք թուրքերէն եւ աշխարհաբառ լեզուով հրատարակուին իբրեւ ուրոյն գիրք մը։

Մեր ցարդ ըսածները կը ցուցնեն թէ քրիստոնէայք տարբեր գաղափարներ ունին անկանոն գիրքերուն նկատմամբ։ Սակայն երկու նկատողութիւնք կան որ կը ցուցնեն թէ այս անհամաձայնութիւնն այնքան մեծ կարեւորութիւն չունի։

1. Անոնց ընդունելութիւնը կամ մերժումը վարդապետական քիչ կարեւորութիւն ունի։ Վարդապետութիւններ կան որոց մասին քրիստոնէայք տարբեր գաղափարներ ունին։ Ոմանք կ'ընդունին եւ այլք կը մերժեն դոյափոխութեան վարդապետութիւնը։ Ոմանք կ'ընդունին մկրտութեամբ նորոգութիւնը, կամ ընկղմամբ մկրտութիւնն իբրեւ մկրտութեան միակ օրինակոր ձեւը, կամ եկեղեցւոյ եպիսկոպոսական վարչութիւնն իբրեւ վարչութեան միակ օրինակոր ձեւը, կամ սրբոց բարեխօսութիւնը, եւ ոմանք հակառակ կարծիք ունին։ Արդ եթէ մեծ վիճաբանութեան առարկայ եղող այս վարդապետութեանց ու եւ միոյն ապացուցութիւնը կամ հերքումն անկանոն գիրքերէն կախում ունե-

նար, յայնժամ այս գիրքերուն կարեւորութիւնը կ'աւելնար։ Եթէ աստուածաբանք սովոր ըլլային ըսել, «Մակարայեցւոց այսինչ գլխոյն այսինչ համարը կ'ապացուցանէ թէ Հաղորդութեան հացն իրապէս Քրիստոսի մարմնն է կը փոխուի»։ Կամ, «Իմաստութեան գրքին այսինչ գլխոյն այսինչ համարէն կ'իմանանք թէ սխալ է սրբոց բարեխօսութեան հաւատալ»։ յայնժամ եկեղեցեաց համար կասկած կ'ընար կենալ թէ անկանոն գիրքերը կ'ընդունին կամ կը մերժեն իրենց մասնաւոր վարդապետութիւնները հաստատելու համար։ Սակայն այս տեսակ բան չկայ։ Մէկը կ'ընայ Բրիտանական Աստուածաշուշնի Ընկերութեան մէկ գործակալին ըսել, «Ձեր Սուրբ Գրքը պակաս է»։ Սակայն կարող չէ չարժանիք մը ցուցնել որոյ համար Աստուածաշուշնի Ընկերութիւնը մերժէ անկանոն գիրքերը եթէ կը հաւատայ անոնց ներշնչուած ըլլալուն։ Տարակոյս չկայ որ այդ գիրքերուն Սուրբ Գրքէն դուրս ձգուելուն միակ պատճառն այն է որ Ընկերութեան պաշտօնեայք, իրաւունքով կամ առանց իրաւունքի, համոզուած են թէ անոնք մարդկային հեղինակութիւն միայն ունին։ Կը հաւատանք թէ անոնց գաղափարն ուղիղ է։ Բայց շատ շատ դատողութեան սխալ միայն կ'ընայ կենալ ոչ թէ սխալ չարժանիք։

2. Եկեղեցւոյ բոլոր ճիւղերը կը համաձայնին Նոր Կտակարանի կանոնականութեան մասին։ Հիւանալի իրողութիւն պիտի երեւի այս մեզ եթէ խորհինք թէ որքան կանոնի բաժանումներ յառաջ եկան Եկեղեցւոյ մէջ եւ թէ քանի՜ անկանոն գիրքեր երեւցան նախնի դարերուն մէջ որոցմէ զոմանս հայրապետներէն ոչ սակաւք ներշնչալ կը համարէին։ Ունինք Յիսուսի Մանկութեան Աւետարանը, Պետրոսի Աւետարանը, Նիկոդեմոսի Աւետարանը, Թովմասի Աւետարանը, Բառնարասի ընդհանրական թուղթը, Կղեմսի երկու թուղթերը, Իգնատիոսի եօթն թուղթերը, Պօղոսի առ Սենեկա եւ Սենեկայի առ Պօղոս թուղթերը եւ ուրիշ շատեր։ Եւ սակայն, թէեւ քրիստոնէական Եկեղեցւոյ զանազան ճիւղերուն միջեւ եղած հակառակութիւնը երբեմն այն աստիճան սաստկացած է որ անոնցմէ իւրաքանչիւրը շատ ուրախութեամբ պիտի ցուցնէր ուրիշի մը ընդունած Նոր Կտակարանին թիրուծիւնը, ամբողջ Եկեղեցին կ'ընդունի չորս Աւետարանները, Գործոց գիրքը, Պօղոսի եւ միւս առաքելոց քսանեւեակ թուղթերը եւ Յայտնութեան գիրքը — ո՛չ աւելի ո՛չ պակաս։ Եւ Նոր Կտակարանին մասին եղած սոյն կատարեալ համաձայնութիւնն աւելի կարեւոր է քան Հին Կտակարանի դրոյ մասին եղած նմանօրինակ համաձայնութիւն մը։ Ամբողջ Սուրբ Գրքն օգտակար է, սակայն Նոր Կտակարանին մէջ կը գտնենք փրկութեան աստուածային ծրագրին կատարեալ յայտնութիւնը, եւ Եկեղեցին զըլխաւորաբար Նոր Կտակարանէն կը ստանայ իւր յատկանշական վարդապետութիւնները։ Վասն որոյ, վիճաբանեալ գրոց կանոնակա-նութեան կամ անկանոնութեան խնդրն այնքան մեծ կարեւորութիւն չունի։

ՊԱՏՈՒԱՍԻՆ ԱՐԺԵՔԸ

Հետագայ որոշումը որդեգրուեցաւ բրիտանական Վիրաբուժից Արքունի Ընկերութեան նստին մէջ 1893 մայիս 11ին։

«Մենք, Անգղիոյ Վիրաբուժից Արքունի

Ընկերութեան ժողովս, կը բաղձանք արձանագրել ներկայ ժամանակիս մէջ մեր գաղափարը պատուաստին արժէքին վրայ իբրեւ պաշտպանութիւն ընդդէմ ծաղկախտի։

«Կը համարինք թէ պատուաստին կեանք փրկող զօրութեան ինպատ ապացոյցք ջախջախիչ զօրութիւնն ունին, եւ կը հաւատանք, նոյնքան զօրաւոր ապացոյցներ ինկատի ունելով, թէ պատուաստին կանոնաւոր գործողութենէն երբեմն յառաջ եկող վնասները շատ աննշան բաներ են։ Փորձառութիւնը համոզած է զմեզ թէ մինչեւ իսկ երբ պատուաստը չյաջողիւր ծաղկախտէ բոլորովին զերծ կացուցանել պատուաստեալը, կ'ամօքէ ախտին սաստկութիւնը ոչ միայն մեծապէս նուազեցունելով անոր մահացու ներգործութիւնը, այլ նաեւ պակսեցունելով կուրութեան, տեւութեան եւ ուրիշ ծանր վնասներու յաճախութիւնը։ Վասն որոյ պարտիք ազգային աղէտ համարի որ եւ իցէ փոխութիւն այն օրինաց մէջ որ այժմ կը վճռէ թէ պատուաստումն է անհրաժեշտ պարտականութիւն»։

Յաջորդ օրը Սըր Ուոլթըր Ֆոսթըր, անգամ Անգղիոյ Նախարարաց Ժողովոյն, երբ Երեսփոխանական Ժողովոյն մէջ վիճաբանութիւն եւ հետազոտութիւն տեղի ունեցաւ նիւթոյս վրայ, յառաջ բերաւ հետեւեալ հետաքրքրական իրողութիւնները։

Պատուաստի գործադրութենէն առաջ ծաղկախտէ ամէն տարի կը մեռնէին Անգղիոյ մէջ մէկ միլիոն անձանց 3,000ը։ Այժմ որ պատուաստը կը գործադրուի, մէկ միլիոն անձանց միայն 178ը կը մեռնին ծաղկախտէ, կամ մէկ մահ կը պատահի փոխան տասնեւեօթնի։

Պատուաստը որքան շատ գործադրուի, այնքան քիչ կը պատահին ախտը եւ մահերը։ 1847է մինչեւ 1853 մահուց ամբողջ թիւն էր 303 առ միլիոն։ Այդ ժամանակին մէջ պատուաստումը կամաւոր էր։ Իսկ երբ 1854է մինչեւ 1871 ստիպողական էր պատուաստումը բայց ոչ թէ զանցառութիւնը տուգանաց ենթարկեալ, թիւը իջաւ 223 առ միլիոն։ Իսկ երբ ստիպողականութեան հետ տուգանք եւս կցուեցաւ զանցառութեան ի պատիւ, ծաղկախտէ մեռնողներուն թիւը 1872է մինչեւ 1891 իջաւ առ միլիոն 89ի։ Եւ երթալով իջաւ ծաղկախտէ մեռնողներուն թիւը յորմէ հետէ պատուաստը պարտաւորիչ վճռուեցաւ պետութեան կողմանէ։

Պատուաստի դիւտէն առաջ ծաղկախտէ մեռնողներուն քառորդ միլիոնէն 223,000ը հինգ տարեկանէն վար էին։ Ներկայ ժամանակաց մէջ ի Շէֆֆիլտ պատահած ծաղկախտի համաճարակին ատենը Սըր Ուոլթըր Ֆոսթըր գիտեց որ եթէ տասն տարեկանէն վար պատուաստեալ մանուկներ մեռնէին չպատուաստուած մանկանց մահուց համեմատութեամբ, դատելով չպատուաստուածներուն վիճակէն, փոխանակ տասն տարեկանէն վար գտնուող պատուաստեալ մանկանց ինն մահերուն պիտի պատահէր 4,400 մահ։ Այլով բանիւ, տասն տարեկանէն վար չպատուաստուած մանկանց մահերուն թիւն էր պատուաստեալներուն թուոյն 480պատիկը։

Դարձեալ, առնուեք Անգղիան եւ Ուէյլսը։ Եթէ 1872էն մինչեւ 1891 ամէն հասակէ մարդիկ մեռնէին ծաղկախտէ, նոյն համեմատութեամբ ինչպէս անկէ մեռան 1847էն մինչեւ 1853 երբ պատուաստը կա-

մաւոր էր, պիտի պատահէր 7,940 մահ ծաղկախտէ, փոխանակ 2,316: Ամէն տարի 5,600 կեանքեր ազատուած էին պատուաստին չնորհիւ, եւ ասոնց ոչ նուազ քան 4,800ը հինգ տարեկանէն վար անձինք էին:

Դարձեալ, ծաղկախտը նուազ սաստիկ եղած է պատուաստման չնորհիւ: Շէֆֆիլտի համաճարակին ժամանակը, յամին 1887-1888, պատուաստեալներէն առ հարիւր 17 անձինք սաստիկ ծաղկախտէ բռնուեցան, մինչ չպատուաստուածներէն առ հարիւր 81 անձինք սաստիկ ծաղկախտէ բռնուեցան: Ըսել է՝ չպատուաստուած անձանց մէջ ծաղկախտին յարձակումն էր ըստ սաստկութեան հինգ առ մի՝ բազմապատկազ պատուաստուածներուն ծաղկախտին: Տասն տարեկանէն վար մանկանց մէջ պատուաստեալներուն արտին սաստկութեան համեմատութիւնն էր 9 առ հարիւր, եւ չպատուաստուածներունը՝ 78 առ հարիւր: Այլով բանիւ՝ թեթեւ յարձակում կրելու մասին համեմատութիւնն էր ութ առ մի ի նպաստ պատուաստեալ մանկան մը, բազմապատկազ չպատուաստուած մանկան մը:

Իսկ դառն իսկ պատուաստէ վտանգին, գրեթէ չկար վտանգ: Հաշուուած է թէ միայն մէկ մահ պատահած է 14,139 նախնական պատուաստի գործողութեանց մէջ: Եթէ պատուաստը պարտաւորիչ չըլլայ, մանկանց հինգին չորսը — ըստ Շէֆֆիլտի թուանշանաց — պիտի բռնուէին ծաղկախտէ, եւ անոնց հինգէն երկուքը պիտի մեռնէին:

Սըր Ուոլթըր Փոսթըր իբրեւ գործնական բժիշկ երեսուցեակէն ստորաւ փորձառութեանն հետք յայտարարեց թէ իւր հաւատքը եւ համոզումն էր թէ պատուաստը կարիք չուի պատուական միջոցէ կեանք ազատելու:

ԴԷՊ ԱՐՁԱՅԻՆ ԲԵՒԵՈՒ
ՃԱՆԱԳԱՐ ՀՈՐԴՈՂՆԵՐ

Կը թուի թէ ներկայ տարին նշանաւոր պիտի հանդիսանայ Արշային Բեւեռի խուզարկութեան սոսկալի պատմութեան կողմանէ. վասն զի խնամով պատրաստուած երեք երկրախոյզ արշաւախուզներ ճամբայ ելած են Հիւսիսային Բեւեռին մերձակայ տեղնաց վրայով մեր ծանօթութեանց վրայ բան մը աւելցունելու յուսով: Տեղակալ Փիրիի կ'առաջնորդէ ամերիկեան արշաւախուզներ մը, Մր. Ճէքսըն՝ բրիտանական, իսկ հոջակաւորն Տր. Նանսէն սքանտինաւիական զիւցաղնութեան ներկայացուցիչն է:

Տեղակալ Փիրիի ծրագրին բնապէս շատ համակրած են Ամերիկացիք, թէպէտ նորա գաղափարին մէջ սովորականէն տարբեր քիչ բան կայ: Նա դիտաւորութիւն ունի իւր նաւը տանիլ ըստ կարելոյն դէպ հիւսիս Պաֆֆինի Ծոցէն Ինկիթիտի նաւահանգիստը, Կրոնշայնտիոյ հիւսիսային արեւմտեան ծովափերէն անցնիլ բալթիքներէն, աւելեւեան ծովափերէն բալթիք նստելով ճամբայ ելիլ երկու ընկերներով Բեւեռին մօտենալու համար, եւ միւս ընկերները թողուլ, նոյն ժամանակ, խուզարկելու համար Կրոնշայնտիոյ արեւելեան ծովափերաց այն մասը որոյ քարտէսը դեռ չէ պծուած: Այնքան մեծ են նորա փորձառութիւնն եւ արիւթիւնը որ կրնայ ակնկալուիլ թէ պիտի հասնի ցարդ անմատչելի մնացած վայրերն դէպ հիւսիս, եւ այսպէս փառք

ժառանգէ անխուսափելի նեղութիւններ կրելէ հետք:

Մր. Ճէքսընի ծրագիրը, որում շատ կը հաւնին բրիտանական նաւատորմին պատկանեալ անձերէն դէպ Արշային Բեւեռ ճանապարհորդողը, էապէս նման է Տեղակալ Փիրիի ծրագրին, սա տարբերութեամբ որ բրիտանական արշաւախուզը ցամաք պիտի ելլէ Ֆրանսի Նորվեգի Երկիրը եւ անտի պիտի սկսի ճանապարհորդել:

Տր. Նանսէնի ծրագիրը աւելի հիմնալի եւ վիպական է քան որ եւ իցէ ուրիշ ծրագիր, անցեալ կամ ներկայ: Բոլոր միւս արշաւախուզը հոգ տարած են հայթայթել պաշարի մթերանոցներ եւ ուրիշ միջոցներ՝ ի վերադարձին անոնցմէ օգուտ քաղելու համար: Նանսէն կը խորհի տանեւմէկ ընկերներով մտնել նաւ, եւ թողուլ սմա ընթանալ ուր եւ տանին Արշային Ովկիանոսի հոսանքները եւ սառցոյք, յուսալով քշուիլ Սիպերիոյ հիւսիսակողմէն, անցնիլ Արշային Ծրջանակէն եւ երթալ դէպ հարաւ, Կրոնշայնտիոյ արեւելեան ծովափը:

Այս դիւցաղնական եւ յանդուգն ձեռնարկը, որ, ըստ Նանսէնի հաշուոյն, պիտի տեւէ երեքէ մինչեւ ինն տարի, հիմնեալ է հիւսիսային ծովուց հոսանքներուն վրայով բուռն իւր եւ ալոց դիտողութեանց վրայ: Ծոցոյ Յորձանքը կը շարժի դէպ հիւսիսային արեւելք Սփիցպէրկ Կղզեաց եւ եւրոպական ցամաքին մէջտեղէն անցնող հոսանքով մը որ թուի թէ կը շարունակէ Ասիոյ հիւսիսակողմը դէպի Նոր Սիպերիա Կղզեաց մօտ տեղ մը: Կը կարծուի թէ անկէ դէպ հիւսիս կը դառնայ բայց աւելի անդին ունեցած ընթացքը ոչ ոք գիտէ:

Ստուգիւ կը գտնուի դէպ հարաւ հոսանք մը որ կ'ընթանայ Կրոնշայնտիոյ արեւելեան ծովափերը քերելով: Այս կը կարծուի լինել շարունակութիւն Նոր Սիպերիա Կղզեաց քովէն դէպ հիւսիս ընթացող հոսանքին: Ուստի Նանսէն կը յուսայ դէպ հիւսիս վազող հոսանքին հետ տարուիլ դէպ հարաւ ընթացող հոսանքին մէջ:

Երեւակայութիւնը յապուշ կը կրթի ծրագրին յանդգնութեան վրայ եւ այն դժուարութեանց որքան խուսափելի են ուղեւորութեան մը ժամանակ որ դուցէ սառնամանեաց մէջ պիտի թաղէ թէ՛ արշաւախուզին առաջնորդը եւ թէ՛ նորա հետեւորդները գարուց ի դարս կամ առ յաւէտ սառած: Հոսանքը, համարելով շարունակական, թերեւս կը վազէ անանցանելի եւ անշարժ սառնամանեաց ներքեւէն: Բայց կայ պատճառ ենթադրելու թէ բաց ծով կը գտնուի ծայրագոյն հիւսիսի մէջ, եւ թերեւս Նանսէն կրնայ աղաաիլ Եսկիմացոց օգնութեամբ մինչեւ իսկ եթէ նորա հուժկու փոքրիկ նաւը արգելուի յառաջ ընթանալէ՝ յաւիտենական պատէշով չըջապատեալ:

Դիւրին չէ տեսնել այնպիսի բան մը որ այսպիսի դէպ Արշային Բեւեռն ճանապարհորդողաց պատահած վտանգներուն եւ նոյս կրած նեղութեանց համեմատ փոխարինութիւն ըլլայ: Նոքա չեն յուսար գտնել երթալու նոր ճամբայ մը երկրազնտոյս շուրջ, ո'չ նոր երկիրներ՝ քաղաքակրթելու համար, եւ ո'չ բազում ժողովուրդներ՝ որոց քարոզուի Բրիտանիոյ թիւնը, ո'չ հարուստ հանքեր, եւ ո'չ իսկ կենդանիներ՝ որք շահաւորապէս որսացուին: Առ առաւելն թերեւս գրեթէ անպէտ վկայութիւն մը տան ըւեւոաց վրայ երկրի տափակութեան քաջ ապացուցեալ վարկածին, թեր-

եւս օգնին աշխարհագրաց՝ որոշել ժայռից եւ ջրոց սահմանները եւ կերպարանքները որք եւս են մարդոց անպէտ, եւ թերեւս նշանակելով ջերմութեան աստիճանները եւ օդոյն շարժումները պատուական ծառայութիւն մը մատուցանեն Օդերեւութաբանութեան:

Այսու ամենայնիւ արկածախնդրը կը դառնան անծանօթ Բեւեռին իբրեւ թէ այն ըլլար մաքնիս մը իրենց նմանեաց համար: Վասն զի մարդուս սրտին բաղձանքն է գիտնալ, ծանօթանալ. մեծ է համբաւն այն պիսոյն որ հասնի այնպիսի տեղ մը ուր կարող եղած չեն հասնիլ զօրաւորք եւ հուժկու անձինք, թէպէտ յայդմ օգտակարութիւն չտեսնուի իսկ: Եւ ո՞վ կրնայ ըսել թէ մարդկութիւնը չօգտիր տեսնելով օրինակներ ազնուութեան, տոկունութեան եւ արիւթեան՝ դարուց ի դարս յերեւան եւ կող արիւթորոններու վրայ, որք վտանգի կ'ենթարկեն իրենց կեանքը մշտնջենաւոր ձիւն եւ սառնամանիք տեսած ըլլալու համար եւ որք անյաղթելի սիրտեր ունին եւ կը դիմագրաւեն Սառուցեալ Ծրջանակին ահուկ խտութեանց:

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆԷ

ԻՐԱՊԱՇՏՈՒԹԻՒՆ

Իրապաշտ գրագէտները կը ջանան իրականը ներկայացնել ինչպէս որ է, բնութիւնը եւ կեանքը մեր առջեւ դնել առանց փոխելու զանոնք. գոնէ այսպէս կ'ըսեն: Այս բարձր նպատակը դաւանելով կը նկարագրեն ստորին եւ զգուշիւ բաներ. բնութիւնը կը ներկայացնեն տխուր եւ անհաճոյ, մարդը՝ գարշելի էակ մը, եւ կեանքը՝ գաղաններու կոխ մը. կ'ըսեն թէ հոգի չկայ, անձնասիրութիւնն է մեր միակ շարժառիթը, եւ մեր մեծագոյն երջանկութիւնը՝ մեր մարմնաւոր զգայարանքը գոհացնել: Ասկէ կը հասկցուի թէ ինչպէս ստորնացուցիչ պարտին ըլլալ անոնց գեղութեանը, եւ ճիշդ ասոր համար իրապաշտական վիպասանութիւնները արգելուած են Եւրոպայի գլխաւոր երկիրները մանկ իբր գեղահամարները մօլորցնող եւ ընկերութիւնը թուեաւորող: Եւ նոյն իսկ ի Ֆրանսիա, ուր կ'աճին ամենէն անձոնի բաներ, իրապաշտութիւնը զգուշիւ է ուսեալ դասուն: Հապա ինչո՞ւ իրապաշտներուն գլխաւորը, էմիլ Զոլա, այնչափ ժողովրդականութիւն կը վայելէ, իր գիրքերը շատ կը ծախուին: Ասոր պատասխանելի զերին է: Նախ իրապաշտութիւնը բոլորովին նոր է, եւ ամէն նորութիւն հրապոյր մը ունի: Նաեւ այս սերունդին մէջ այս տեսակ գրութեանց ծարաւ մը կայ, այսինքն՝ նիւթապաշտութիւն եւ անկրօնութիւն տաւաճումն են կարգ մը մարդոց մէջ, եւ կեանքը այսպէս ծաղրելի եւ խելագարող թաւրերութիւն մը եւ ցած բան մը ներթաւրեւորութիւն մը եւ ցած բան մը ինչպէս որք իրենց անհաճոյ ներկայ վիճակին մէջ: Մարդ չկրնար նկարել իրականութիւնը եւ առանց անոր իւր մտքէն այս ինչ գոյնը եւ ձեւը տալու: Եւ անոնք որ այնչափ կը պարծենան թէ իրականը հարազատ կը ներկայացնեն, միայն իրենց մտքին համապա-

տասնամյակի զոյնը կուտան կեանքին: Միթէ այսչափ դարեր գրագէտները ամէն ալ ուայսչափ կամաւ իրականը փոխելով նկարել, եւ միայն այս երէկոսանները հարազատ ճշմարտութիւնը ներկայացնել ուղելու մեծութիւնն ունեցած են: Անկարելի է կեանքը ամէն մարդու տարբեր կ'երեւի, իր միջավայրին եւ մտաւոր կազմութեան համեմատ: Անոր համար է որ մարդու մը արտագրութիւնը տարբեր է ուրիշ մէկունէն, մէկ ազգիինը՝ ուրիշ ազգիինէն, մէկ դարունը՝ ուրիշ դարունէն: Եւ ամէն ալ այն համոզումը ունեցած են թէ ճշմարտութիւնը, բնութիւնը, կեանքը կը նկարեն իրենց իրական գոյներով, ճիշդ ինչպէս որ են: Եւ այս մեր իրապաշտ բարեկամները, հակառակ իրենց հանած աղմուկին, նոյն բանը կ'ընեն, այսինքն՝ կենաց այս ինչ գոյնը կուտան, միայն սա տարբերութեամբ որ այդ գոյնը ամենէն զարնչիւն եւ խրաչելին է: Կեանքը կը գիտեն միայն արտաքին զգայարաններով, երեսանց, եւ ամենէն ստորին բաները կը նկարեն: Կը պատին զինտունները, աւազակներու որջերը, մարդասպաններու տունները, անբարոյական վայրերը, եւ ամենէն զգուշի բաները, մարդկային ընկերութեան աղտոտութիւնը, մրուրը, կը նկարեն: ասոնք եւ միայն ասոնք կը նկարեն իրենց բոլոր մերկութեամբ, եւ կ'ըսեն, «Ահա՛ մարդը»: Ընթերցողին փորձառութիւնը բնականաբար կ'ապստամբի, եւ կ'ըսէ, «Այդպիսի են մարդոց ոմանք, բայց ոչ ամէնքը»: ասոնք զրած միջոցին իրենց աչքերը գոցեր են աղնիւ մարդոց դէմ:» Իրողութիւնը կամաւ սխալ ներկայացնել չէ՛ այս:

Սակայն այս չէ իրապաշտի միակ պահասութիւնը: Մոլութիւնը հաճելի կը ներկայացնեն, կ'սկսեցո՞ծեն զայն, եւ այսպէս ուղղակի կերպով կը մնասեն ընթերցողաց: Կենաց այս սխալ եւ ստորին նկարները չեն ազդեր ընթերցողաց վրայ, անոնց դաշտարանները եւ բաղձանքները այն կողմը չեն հակեցնել: Անշուշտ: Կենաց այս խորշիկ պատկերները կը ստորնացնեն ընթերցողն ալ եւ կ'ապականեն զնա: Մենք կը կարծէինք թէ արուեստին նպատակն է մարդ աղնուացնել, բարձրացնել: Գարշելին կը մօտենան առանց նախազգուշութեան, եւ մեր առջեւ կը դնեն աղտոտութիւնները իրենց բոլոր զարնչութեամբ եւ ապականիչ յատկութեամբ, առանց զանոնք հակառակելու որ մեզ չ'հասնեն: Կ'երեւի թէ ասոր համար է որ կ'ըսեն թէ իրականը կը ներկայացնեն: Սակայն այս որ իրենց մեծագոյն արժանիքը կը համարին, ընդհակառակն իրենց մեծագոյն պակասութիւնն է: միթէ ընկերութեան մնասկար չէ՛ այս: Ընթերցողները գիտեն թէ երբ բժիշկ մը հնաախաէ բռնուածի մը կը մօտենայ, ինչ զգուշութիւններ կ'ընէ: Մէկը չ'օտեցներ հիւանդին, եւ երբ այդպէս ընէ խիստ նախազգուշութիւններ ի գործ կը դնէ անոր վրայ զի մի գուցէ այն ալ վարակուի եւ հիւանդութիւնը տարածուի: Եւ այսպէս պէտք չէ՛ որ ընէ բարոյական բժիշկն ալ, ինչպէս է գրագէտը, երբ մօտենայ մարդկային ընկերութեան բարոյական վրտանգաւոր հիւանդութեանց, որովհետեւ ընկերութեան հիւանդութիւնները, մոլութիւնները, մանաւանդ անբարոյականութիւնը նոյնչափ վարակիչ են որչափ հընտախտը: Գրագէտը պէ՛տք է որ տարածէ ասոնք ընթերցողաց առջեւ առանց զգուշ-

շութեան, որ անոնք ալ վարակուին, թուանաւորուին:

Իրապաշտական գրութեանը, բանին բնութեան, չեն կրնար դասական ըլլալ, չենք կրնար զանոնք պահել իբր անգին գանձեր որ սերունդէ սերունդ կրթեն մարդկութիւնը: որովհետեւ մարդ չուղեր զարշիւի բան մը պահել գուրգուրանքով, գիտնալով որ որչափ ալ պահէ այդպիսի բան մը, այնչափ մնասկար է: ուստի ընթերցողը մէկ անգամ զգուշացնել կարգալէ ետքը մէկդի կը նետէ զայն: Պիտի ըսես թերեւս թէ Շէքսպիրի գրութիւններն ալ այնպէս են: յիշաւի բանաստեղծներուն իշխանը կոչուած է նաեւ իրապաշտ բանաստեղծ, սակայն իւրը վսեմ իրապաշտութիւն է: Շէքսպիրի գործերը այնչափ տարբեր են մեր իրապաշտներուն վէպերէն որչափ նկար մը տարբեր է լուսանկարէ մը (թէ եւ իրապաշտական վէպերը լուսանկար ալ չեն, որովհետեւ սա գոնէ բանի մը արտաքին ճշմարտ երեւոյթը կը նկարէ): Այլպիսի հանճարին գրածներուն մէջ ալ կան իրական հասարակ կենաց պատկերներ, սակայն անոնք ճշմարիտ գեղարուեստական գործեր են, անոնց մէջ զրած է իր միտքը եւ սիրտը, անոնց մէջն է կը ցոլանան իրականութիւն, բանաստեղծութիւն, մարդկային սրտին ամենէն ծածուկ զաղտնիքները եւ շարժառիթները, կենաց բանաստեղծութիւնը, խորին հրահանգիչ իմաստ, որ իրապաշտներուն քով կը պակսին, եւ որոց պակասուն համար իրենք կը պարծին: Եւ մինչ Շէքսպիրի գործերը պիտի մնան ցորչափ մարդ միտք եւ սիրտ ունի, մեր իրապաշտներուն վէպերը չուտով կը մոռցուին:

Ուրեմն իրապաշտութիւնը աշխարհիս համար նշանակութիւն չունի: քա՛ւ լիցի: Իր մարմինը թէ եւ խորշիկ է, իր հոգին բարձր է, թէ եւ իրենք չեն գիտեր: Դառուս միութեան ոգւոյն արտայայտութիւնն է, այն ոգւոյն որ կը զօրանայ հեռագրին, շոգեկառքին, վաճառականութեան, գրականութեան, գիտութեան եւ միջազգային արուեստահանդէսներու միջոցով, եւ ազդերը եւ լեզուները իրարու կը մօտեցնէ, կ'ընտանեցնէ իրարու հետ, եւ օրէ օր աւելի կ'իրականացնէ մարդկութեան եղբայրակցութիւնը: Իրապաշտութիւնը իննեւտասներորդ դարուն մեծագոյն արժանիքը եղող այս միութեան ոգին կը մարմնացնէ, կ'արտայայտէ, ջանալով միացնել ամենէն ստորին դասակարգը բարձրագուծին հետ, նկատելով այդ մարդոց միջավայրերը, անոնց գործերը, շարժառիթները, ցաւերը, միով բանիւ անոնց ամբողջ կեանքը: Այսպէս իրապաշտութիւնը այդ ստորին դասակարգին հետ ընտանեցնելով զմեզ, մեր ուշադրութիւնը անոնց դարձնելով անոնց համակրելի եւ ողբալ կուտայ մեզ անոնց ցաւերուն վրայ եւ դարման տանելու կը զրգէ: Այս է իր ոգին, թէ եւ ինք չ'ըլլայ գիտակ, եւ ցաւալի է ըսել որ այնչափ զգուշի ձեւով կ'արտայայտէ զայն: Սակայն այդ աւաբկելի ձեւը պիտի մոռցուի եւ պիտի մնայ այս իր աղնիւ ոգին: երբ ինք անցնի, մեր այդ թշուառ ընկերներուն աւելի մօտեցած եւ համակրելի պիտի թողու զմեզ:

Կ. պոլիս

Յ. Ս. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

ՀՕՐ ՄԸ ԿՏԱԿՆ ՌԻ ՄՏԱՓՈԹԻՒՆԸ

Կեանք կայ որ լսիկ կը սահի ու կ'անցնի: Բայց իւր մէջ պահուած խորհուրդ մի ու-

նի, զոր յետ մահուան թուղթեր ու գրեր յերեւան կը բերեն:

Միջայլ աղա Պարսամեան, թէ եւ ոչ ուսեալ, բնատուր ձիրքով օժտեալ խոհուն եւ պատուաւոր վաճառական մ'էր, սակայն, ափսոս որ այս վերջին տարիներու մէջ մտքի հիւանդութիւն ունենալով առեւտրական գործէ հրաժարեցաւ եւ աղաքինելէ առաջ իւր մահկանացուն կնքեց:

Հետեւեալ կտորներ, որ իւր օրագրութեանէ քաղուած են, կը յղեմ ի հրատարակութիւն, թեթեւ կերպով սրբագրելով միայն լեզուի սխալներ: Իւր մանչ դաւակնւորուն ուղղեալ կը գրէ. «Միւրեխներս, գիտեմ թէ դուք զիս կը սիրէք, բայց ես զձեզ ալ աւելի սիրելու համար փափաքեցայ մեռնելէ առաջ գրել այս նամակը որ յետ մահուանս կարդաք եւ թերեւս ձեզ համար օգտակար լինի: Կը փափաքեմ որ լինիք երջանիկ, բարեկեցիկ եւ բարի համբաւոյ տէր, եւ տեսնեմ ու վայելեմ զձեզ: Բայց գիտնալով թէ գործ եւ կեանք յեղիւղուկ են եւ իզձեր անկատար կը մնան յաշխարհի, եւ դուցէ իմ փափաքներուս հասնելէ առաջ կանչուիմ երթալ խիստ հեռու երկիր մը, ուսկից ոչ թէ ես կրնամ գալ ձեզ, այլ դուք պիտի գաք առ իս, ուստի փափաքներս լեցուած պիտի համարիմ երբ յերկնից այս խրատներուս հետեւած եւ երջանկացած նշմարեմ զձեզ:

«Թէ եւ պիտի գրեմ փորձառական խրատներ, բայց նախապէս ձեր ուշադրութիւնը կը հրաւիրեմ բոլոր իմաստութեանց աղբիւր եղող Աստուծոյ հեղինակութեան, Սուրբ Գրոց, որ բարձր է եւ առաւել ընտիր քան իմաստնոց եւ փորձառուներու խրատներ: Միւրեխներս, կարդացէք այդ աստուածային հեղինակութիւնը աղօթքով ոչ թէ իբր պատմութիւն, այլ իբր պատգամն Աստուծոյ, եւ զայն յաճախ, ամէն պարագայի եւ հասակի մէջ, մանուկ լինիք կամ երիտասարդ, չափահաս լինիք կամ ծեր, ազէտ լինիք կամ իմաստուն, կարդացէք զայն: անսպառ աղբիւրն է իմաստութեան եւ իր մէջ գիտութեանց գիտութեան պանծերն ունի: ամէն օր, ամէն տարի եւ ամէն պարագայի մէջ ձեզ սորվեցունելու նոր բան մի ունի, եթէ կարդաք խորհրդով Հոգւոյն առաջնորդութիւնը:

«Մարտիրոսը» համար զլիաւորապէս երկու բան հարկ է, գիտութիւն եւ ստացուածք: Ասոնք ստանալու համար ժամանակին յարգը ճանչցէք: մէն մի բուսկէ կենաց խիստ թանկագին մի տարրն համարելով պարապը մի վատնէք: Ամէն անգամ որ բուսկէ մի կ'անցնի, խորհեցէք ու հաշուեցէք թէ ինչ շահեցաք, զի այդու կամ ստակ շահելու էիք կամ գիտութիւն: Կ'ուզէ՞ք աշխարհի մէջ համբաւ ունենալ եւ մարդ սեպուիլ, ժրաջան, գործունեայ եւ ընթերցասէր եղէք: զբօսանաց համար ձեր պարապոյթի ժամերն յատկացուցէք, եւ ձեր այդ զբօսանաց ժամերն ուսեալ, տալանդաւոր, փորձառու, պարկիշտ եւ հաւատարիմ մարդոց ընկերակցութեամբ անցուցէք, զի անոնք անուղղակի կերպով պիտի կրթեն զձեզ ու սորվեցնեն բաներ որ կարեւոր են ձեր կենաց:

«Երկու բան մէկտեղ չ'ըլլար, կամ ուսանող էք կամ կենաց պայքարին մէջ գործողներ ստակ շահելու համար: Բոլոր ձեր ուժովը ու մտքով առանց ժամանակ կուրուսանելու աշխատեցէք ուսանիլ մինչեւ հասնիք որոշեալ տեղն: Իսկ եթէ գործի

մէջ էք, նոյնպէս բոլոր ձեր ոյժը, խելքը, միտքը ու ժամանակը ձեր գործին նուիրելով գործեցէք հաւատարմութեամբ: Տէրը աշխատութեան վարձը խոստացած է եւ կու տայ ու պիտի տայ, եւ ձեր աւելորդ ժամերը տուէք ուսանելու: Եթէ վաճառական էք գործով, ալ ուսման տալու ժամանակ չունիք, որովհետեւ վաճառականութեան գործը մտքի հետ է, եւ մինչեւ իսկ քնոյ մէջ կը զբաղեցունէ ձեր միտքը: Եթէ կ'ուզէք օրինաւոր վաճառական ըլլալ, բոլոր ձեր միտքը ատոր տուէք: Եթէ գոյնաք ձեր ժամանակէն եւ ձեր միտքն ուրիշ բանի տաք, ձեր տունը կ'աւերի, մտքերնիդ ձեր գործին համար սրել կը խրատեմ ձեզ:

«Կ'ուզէք յաջողիլ, Աստուծոյ խնդրեցէք, հաւատարմութեամբ գործեցէք, եօթներորդ օրը զգուշութեամբ սուրբ պահեցէք: Տէրը պիտի օրհնէ ձեր բոլոր գործը: Գործեցէք, բայց աղօթքով ձեր հոգը Տէրոջ վրայ ձգեցէք: Բնաւ ետեւէ մի ըլլաք մէկէն հարբաւանաւոր, զի յանկարծ ալ կը վնասուիք: Զայս դիտեմ փորձով եւ ասոր ճշմարտութեան կը վկայեն այլոց փորձառութիւնքն ալ: Հարատւութիւնը հանդարտ, յարատեւ եւ համբերատար աշխատութեամբ կը զիդուի: Գործերու փոփոխութիւն ալ մի ընէք: Ինչ գործի որ ձեռնարկեցիք կ'իստ մի թողուք, զայն ի գլուխ հանելու համար բոլոր ուժով աշխատեցէք: (*) Զեռներ ու ոտներ առողջ, իսկ ազգատ մէկը կը տեսնէք, պարագաները զիտեցէք: Կրտի տեսնէք թէ մէկ գործի մէջ չկենայուն աղքատ է: Ուստի շարունակեցէք ձեր գործը մինչեւ ձեր կենաց վերջը: Բնաւ մի փոխէք, երբ յաջող գործերու վրայով կը լսէք: Թող ձեր լսածը չաղլէ ձեզ ձեր գործը փոխելու, այլ մասնել թող տայ ձեր ալ գործը յաջող գործելու վրայ:

«Ինչ որ չունիք ունեցած սեպեցէք, միտք բերելով թէ դերեզմանն ամենքն ալ հաւասար պիտի ընէ: Կ'ուզէք որ գոհ եւ երջանիկ ապրիք: միշտ ձեզմէ ոտորին վիճակ ունեցողներուն նայեցէք եւ մի տեսնէք ձեռն բարձր եղողը:»

Այս նամակը 1875 թոյ. 1ին կը սկսի՝ զրիլ իւր երկու մանչ զաւակաց համար, եւ անոնց մանչ հոս վերջ կու տայ անոր նամակին եւ հետեւեալ խօսքերը կը յաւելու. «Արմենակ եւ Միհրան սիրելեացս ուղղեալ այս նամակս, որ շարունակելի պիտի լինէր, այսօր, կիրակի, 1876 սեպտ. 27, ձեռք առի կարգաւոր. սակայն, աւա՛ղ, Աստուած զանոնք իմ ձեռքէն առած է: Գրեցի նամակս որպէս թէ ես անոնցմէ առաջ պիտի մեկնէի աստի, եւ ա՛հ, երանի թէ այնպէս լինէր, եւ նոքա ապրէին: Բայց Տէրոջ խորհուրդն իմինէս տարբեր է եղեր, չեմ գիտեր թէ ինչո՛ւ:»

Այս նամակը գրիլէ զատ իր վիշտն ամփոփած է նաեւ ոտանաւորի մը մէջ:

Խարբերդ ԱՇՈՐ Ս. ԵՈՒՍՈՒՅ

ԱՅՅԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ Ի ՍԵՅՅԻՏ

Սոյն գիւղաքաղաք Պիլէճիկէ իւր չորս ժամ հեռի դէպ արեւելք կ'իյնայ, եւ էրթողութիւն կառավարչութեան տակ գայմադամութիւն է իւր 1,000 տուն բնակչօք: Բնակիչք զխաւորապէս Մահմետականներէ եւ Յոյներէ կը բաղկանան: Մահմետականք 600 եւ Յոյնք 400 տուն կը հաշուուին:

(*) Ես պիտի ընէի թէ մի փոխէք ձեր գործը, եթէ կատարելապէս չհասկնաք թէ դուք ձեր ընտրած գործին անյարմար էք:

Ասոնցմէ զատ հազիւ մի քանի տուն Հայեր եւ Հայ Կաթողիկոսներ կը գտնուին: Քաղաքը բաւական բարձր բլրոյ մը ստորոտը շինուած է եւ գեղեցիկ դիրք մը ունի: Այսպէս Սէօյիւտ օժտուած է բնական գեղեցիկ տեսարանով մը, որոյ հետ ունի նաեւ օդոյ եւ ջրոյ մասին դերազանց առաւելութիւն: Զկան իր սահմաններուն մէջ օդը աւրող պատճառներ: Միակ թերութիւնը անտառներու չգոյութիւնն է, որ հասարակ է այս կողմերը: Երկիրը թէեւ զրկուած է իր ինքնաբոյս գալարներէն, բայց անխոնջ մշակին ձեռքը ըստ մասին լեցուցած է պակասը:

Ինչպէս յայտնի եղաւ, քաղաքացւոց զաւրումը զխաւորապէս հողագործութիւնն է, մանաւանդ այգեգործութիւն եւ շերամատաճութիւն: Այս տեղի շարքը, որ անուանի է եւ զխաւոր արտաճութիւնն է, ապրուստի մեծ միջոց եղած է, մանաւանդ յորմէ հետէ Էնկիւրի երկաթուղին 3½ ժամ հեռիէն կ'անցնի եւ քաղաքը յարաւերութեան կը դնէ Կ. պոլսոյ հետ: Գեղեցիկ խճուղի մը կը կցէ քաղաքը Պիլէճիկի կայարանին հետ: Բնակչաց դիւրակեցութեան նպաստող միջոց մը եւս մետաքսի երկու գործարաններու գոյութիւնն է, ուր կանայք եւ օրիորդք հինգ վեց դահեկան օրական կ'առնեն, տարին տասը ամիս շարունակ գործելով:

Յոյնք աստ, ինչպէս եւ շրջակայները, տաճկախօս են: Բայց իրենց տոհմային լեզուն վերստանալու համար չեն խնայեր ջանք եւ զբաւ: Տղու մը համար յունարէն գիտնալ ամէն ինչ ըսել է: Ուղեկցիս հետ այցելութիւն մը տալով իրենց զարցին ունկնդիր եղանք արուած դասերուն, որ էին Թուաքանութիւն, Աշխարհադրութիւն, Տաճկերէն, եւս: Այս դասերը կ'աւանդէր երիտասարդ վարժապետ մը յունարէն լեզուաւ, բայց իր հնչմունքէն ակներեւ կը տեսնուէր թէ իր մայրենի լեզունն էր այն: Հարցնելով իր ուր տեղացի ըլլալը՝ իմացանք թէ Կէյլէի Օրթոդոքսէն էր: Ասկէ իսկոյն հետեւեցուցի թէ Հայ Հոռոմ էր, եւ ուստի սկսանք Հայերէն խօսիլ: Ինք մեծաւ եռանդեամբ եւ ուրախութեամբ մը կ'արտաբերէր զայն, զգալ տալով թէ սրջափ տիրող է մարդու մը իր մայրենի լեզուն: հոն յոյն վարժապետը իր աշակերտաց առջեւ բոլորովին Հայ կտրած էր: Ասկէ շատ տարիներ առաջ ուրիշ վարժապետ մը ունէին Սէօյիւտի Յոյնք, եւ ո՛վ կը կարծէք թէ էր նա: Այդ անձ անուանի աւաղակապետին, Լէֆթէրի, փեսան էր, եւ կ'ըսուէր թէ դեռ նոյն աւաղակին կինը եւ աղջիկը հոս կը բնակին:

Սէօյիւտ թէեւ փոքր եւ աննշան քաղաք մը զուցէ կարծուի շատերէն, բայց պատմական տեսակէտով խիստ երեւելի է, քանզի այս է օսմանեան պետութեան խանձարութիւն եւ որրանը, եւ պատմագիրտաց համար այցելելու շահեկան վայր մ'է: Հոս ծնած է Մեծն Օսման, համանուն պետութեան հիմնադիրը, եւ հոս է անոր հօրը, Էրթողութիւն, չիրիմը, որ քաղաքէն քառորդ ժամ հեռի է դէպ արեւմուտք: Այս չիրիմ ութանկիւն եւ դմբութարդ է, եւ ընդարձակ բոկ մը ունի պարսպով մը շրջապատեալ եւ հինաւորաց գիհներով հովանաւորեալ: Ոմանք կը կարծեն եւ չէնքին մէկ թուականէն ալ կ'երեւի թէ վերջերը կառուցուած է այս շէնքը: Բայց մանաւանդ մեր ներկայ օգոստոսիտո

Սուլթանին օրով մեծ խնամք տարուած է զայն աւելի զարգարելու համար: Էրթողութիւն յիշատակին համար կառավարչութիւնն ալ էրթողութիւն կը կոչուէ, եւ ի պատիւ նորին նոր մշակութ մը եւս շինուել սկսուած է քաղաքին մէջ:

Ա. Յ. ՏԵՐՄԱԿԵԱՆ

ՆՈՒՒՐԱՏՈՒՌՈՒԹԻՒՆ Ի ՆՊԱՍՏ ՔՐԴԱՍԱՆԻ ԱՌԱՔԵԼԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՅ

Հետեւեալ նուէրներն ընդունուած են 1893 յուլիս 1էն մինչեւ նոյ. 30:

Պանարմայի ժողովուրդ	Դահ.
Ջերմուկի »	291
Թուրքմանա Կոստիկեան	145
Յովհաննէս Պէօլէօթիւրեան	106
Պատ. Յակոբ Մումեան	20
Խարբերդ, բարեկամ ուն	53
Սեբաստիոյ ժողովուրդ	50
Մանճըլզի »	265
Չնգուշ, Մարտիրոս Փափաղեան	53
Նիւ Եորք, Թ. Տ. Ալէքսանտր	29
Այնթապի առաքելական ընկերութիւն	23
Արաբկիրի ժողովուրդ	1,590
Կարապետ Մարտիրոսեան	148
Տիկին Յակոբ Մարտիրոսեան	44
Ն. Էնֆիէճեան	46
Պիլիպէնի ժողովուրդ	12
Ճուհար Էնֆիէճեան	45
Յակոբ Նազարեան	20
Նիւ Եորք, Մարտիրոս Մէնդիկեան	10
Փիլիպպոս Գալուստեան	400
Տիկին Կ. Յ. Քերովքեան	50
Զմիւռնիա, Կարապետ Պէօլէօթիւրեան	20
Խարբերդի արեւմտեան թաղի ժողովուրդ	106
Խարբերդի արեւելեան թաղի ժողովուրդ	62½
Դոււմար	206½

Դոււմար 3,431½
Օ. Փ. ԱԼԵՔ
Դահլայի

Աւետիքէի ընթերցողներէն կը խնդրենք որ բարեհաճին որչափ կարելի է յուտ զրկել իրենց նուէրները: Պարզիկի մէջ չէնք համար անհրաժեշտ ծախքեր եղած են եւ դանձապետին ձեռքը դրամ մնացած է որ կարող ըլլայ հինգ քարոզիչներուն եւ չորս ուսուցիչներուն ստակ վճարել, նաեւ Ֆարգինի մէջ ուսանող քանի մը աշակերտաց ծախքը հոգալ:

Ի Դիւան Յանձնարարէն
Օ. Փ. ԱԼԵՔ

Յաւօք կը լսենք թէ Ռոտոսթոյի աւետարանական ժողովրդեան անդրանիկ անդամ եւ աղագպետ Մեծ. Գէորդ աղա Դուլուքէպապեանի կողակից Տիկին Մարիամ Դուլուքէպապեան անցեալ շաբթու, դեկտ. 1/13ին, իւր մահկանացուն կնքած է:

Մեր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնենք ամբողջ սգակիր դերձաստանին, մանաւանդ հանգուցելոյն վշտահար ամուսնոյն, որ քանի մը տարիէ ի վեր տկար ըլլալով էր սպասեր որ իւր օգնականն իրմէ առաջ մեկնէր յաստեաց:

Դուլուքէպապեան գերդաստանն ի Ռոտոսթոյ իւր խորին շնորհակալութիւնն կը յայտնէ այն բաղձաթիւ բարեկամաց որ Տիկին Մարիամ Դուլուքէպապեանի յուղարկաւորութեան տխուր հանդէսին ներկայ ըլլալով իրենց ցաւակցութիւնն ու համակրութիւնն յայտնեցին:

Կ. պոլսոյ Երիտ. Բրիտ. Ընկերակցութեան աղօթից ժողովը տեղի պիտի ունենայ վաղը, ժամը 9ին ըստ Թուրքաց, Պայպը Հաուսի մատրան մէջ:

ՀԱՆՐԱՊԵՏ ԲԱՆԱԲԱԿԱՆ

Դեկտ. 11 ըստ Գրեգ., և Դեկտ. 23 ըստ Լատ., 1893

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Սինեոր Բրիտիկ նախարարութիւն մը կազմելով յաջողեցաւ ի գլուխ հանել ինչ որ չէր կրցած կատարել իւր բարեկամը, Մ. Մանարտէլին։ Իտալական նորակազմ նախարարութեան անդամոց անուններն անցեալ ուրբաթ օր ծանուցուեցան։ Իտալիոյ ամենէն փորձառու եւ ամենէն ծանօթ ղեկանազէտն այսպէս վերստին գործող զուլը կ'անցնի։ Սինեոր Բրիտիկ առաջին անգամ նախարարացեալ եղաւ 1887ին Մ. Տէրէթթիի մահուանէն ետքը, եւ 1891 տարւոյ յունուարին հրաժարական տուաւ։ Յայնմեակ անցած գրեթէ երեք տարուան միջոցին Բուտինի մարզիւն եւ Սինեոր Ճոլիթթիի նախարարութիւնները պաշտօնալարեցին։ Սինեոր Բրիտիկ իւր 73րդ տարին մտած է եւ ոչ ոք տարակոյսի կ'ենթարկէ անոր կարողութիւնները։ Դեռ շատ աշխոյժ է, եւ եթէ կարենայ քիչ մը զսպել իւր խիղախ բնաւորութիւնը, այս կարօտութեան ժամուն կարեւոր ծառայութիւններ պիտի կրնայ մատուցանել իւր երկրին։ Իւր պաշտօնակցաց ընտրութեան մէջ բարեբաղդ եղած է։ Երեւմտական նախարար Մ. Սոննինոյ իւր հայրենակիցներէն կը համարուի ստանձնած գործոյն մարդը։ Հանրագումար չինութեանց նախարար Մ. Սարաքքոյ զօրաւոր մարդ մ'է, եւ Սինեոր Բրիտիկի նախորդ նախարարութեան մէջ ալ նոյն պաշտօնը վարած է։ Արտաքին գործոց նախարարն է Պարոն Պլան, Կ. պոլսոյ իտալական նախնին դեսպանը, որ իւր սոյն պաշտօնին մէջ շատ սիրելի եղած էր Վեհ. Սուլթանին եւ օսմանեան կառավարութեան պաշտօնէից։ Պարոն Պլան նաեւ ջերմ պաշտպան է Երեւակ Դաշնակցութեան։ Նոր նախարարութեան գլխաւոր գործը պիտի ըլլայ զրամական խնդիրը կարգադրել։ Սինեոր կ'ըսէ թէ իտալիա ամէն տարի երեւմտացոյցին մէջ նշանակուած մուտքէն 250 միլիոն ֆրանք աւելի ծախք կ'ընէ, եւ թէ բաց յառաջ չբերելու համար թէ՛ ծախքերը պարտին նուազեցուիլ եւ թէ՛ տուրքերը պարտին աւելցուիլ։ Այս երկու տնօրինութիւններն եւս ժողովրդեան աշխատի հաճելի պիտի չգան, վասն զի ամէն նախագ աւելի ծախք ընել կ'ուզէ երկաթուղեաց, խճուղեաց եւ նմանեաց համար, մինչ տուրքերն արդէն ծանրացած են ժողովրդեան վրայ։

Փայր Ալէքսանտր լուսաւոր լոյսը, որ Նիւ Եորքի նաւահանգիստը մօտեցող նաւերու տեսած առաջին լոյսն է, աւելի պիտի զօրացուի ֆրանսական այն սպանածեալ ապակիներուն միջոցաւ որ Շիքակոյի արտաւարական ղեկավարին մէջ ի ցոյց դրուած էին։ Ապակիներուն տրամագիծն է ինն ոտնաչափ եւ երկարական լոյսը պիտի ունենայ 240 միլիոն մոմի զօրութիւն։ Այս լոյսն աշխարհի բոլոր լոյսերէն շատ գերազանց պիտի ըլլայ զօրութեան մասին։ Յաջորդ զօրաւորագոյն լոյսը կը գտնուի ֆրանսական Հալը քաղաքին մէջ եւ ունի 130 միլիոն մոմի զօրութիւն։ Փայր Ալէքսանտր այժմու լոյսն ամենէն նպաստաւոր պարագայից մէջ առ առաւելն 18 միլիոն հեռուէն միայն կրնայ տեսնուիլ, բայց նոր լոյսը սովորաբար 24 միլիոն հեռուէն պիտի կրնայ տեսնուիլ, մինչ ամ-

պերուն վրայ անդրադարձեալ լոյսը 100 միլիոն հեռուէն պիտի կրնայ տեսնուիլ։ Կը յուսացուի որ մինչեւ իսկ մառախուղի ժամանակ այս լոյսը տասն միլիոն հեռուն կարենայ թափանցել։

Ուէսթմինսթըրի դռքը եւ ուրիշ նշանաւոր Անգլիացիներ յունիւ։ Ինչ ի Լոնտոն դումարելի ժողով մը հրատարակած են ջառագովելու համար ոգելից ըմպելեաց անեւտուրը սահմանափակող Կոթէնպուրկեան դրութեան յԱնգլիա ներմուծումը։ Ինչպէս վերջերս բացատրեցինք, այս դրութեամբ ոգելից ըմպելեաց վաճառման գործը կը յանձնուի թոշակաւոր պաշտօնեաներու, եւ բոլոր շահը կառավարութեան կ'երթայ։

Անգլիական նաւատորմը զօրացունելու համար յԱնգլիա յարուցուած շարժումը դեռ կը շարունակէ։ Անցեալ շաբթու բողմութիւ վաճառականներ ժողով գումարեցին ի Լոնտոն կառավարութիւնը մղելու համար որ աւելի գործունէութիւն ցուցնէ այս մասին։ Խնդիրը Խորհրդարանին առջեւ եկաւ երեքշաբթի օր։ Սինեոր, որոյ խմբագրականէն մաս մը քաղցրեց անցեալ շաբթու, ուրիշ խմբագրականի մը մէջ կ'ըսէ. «Մեզ համար էական եղածն այն է որ մեր նաւատորմը ոչ միայն ուրիշ նաւատորմերու յաղթելու չափ զօրաւոր ըլլայ, եթէ անոնք մեզ զէմ ելել փորձեն, այլ՝ այնքան գերազանց համարուի որ ոչ ոք համարձակի վէճի երթարկել մեր ծովային գերիշխանութիւնը եւ այսպէս ծովերուն խաղաղութիւնը պահպանուի։ Մեր գերիշխանութիւնը պահպանել որոշելով օտար տէրութեանց վտանգ չենք սպառնար։ Այդ գերիշխանութիւնն ութսուն կամ աւելի տարիներ պահելով ծովերու խաղաղութիւնն ապահոված ենք, եւ ինչպէս վաճառականաց ժողովոյն մէջ ատենաբաններէն մին շատ լաւ բացատրեց, եթէ մեր եւ Ֆրանսայի միջեւ պատերազմ չպատահի մինչեւ որ մենք նախադարձակ չըլլանք, յաւիտեանս խաղաղութիւն պիտի ըլլայ երկու երկրաց միջեւ։»

Սերպիոյ նախորդ նախարարացեալ Տր. Տոքիչ անցեալ շաբթու մեռաւ Աւստրիոյ մէջ, ուր դացած էր իւր տկարութիւնը դարմանելու համար։ Հանգուցելոյն մարմինը Պէլկրատ փոխադրուեցաւ եւ Ալէքսանտր թագաւորին հրամանաւ փառաւոր յուղարկուեցաւ իւր կատարուեցաւ։ Տր. Տոքիչ Վիեննայի մէջ բժշկութիւն ուսած էր, եւ դեռատի թագաւորին դաստիարակ կարգուելէ առաջ Պէլկրատի համալսարանին մէջ դասախօս եւ արքունի բժիշկ եղած էր։ Դաստիարակի պաշտօնին մէջ տնտեսութիւն առթած էր Մ. Ռիսթիչի, որ պաշտօնանկ ըրաւ զայն, բայց երբ Ալէքսանտր թագաւոր իշխանութեան գլուխն անցաւ, նախարարացեալ ըրաւ զՄ. Տոքիչ։ Նախորդ նախարարացեալին մահուանէն քանի մը օր միայն առաջ թագաւորը նամակ մը գրելով ջերմ շնորհակալութիւն յայտնեց այն ծառայութեանց համար զոր մատուցած էր երկրին։ Հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Մ. Ռիսթիչ եւս ծանրապէս հիւանդ է։ Նախորդ խնամակալն արդէն ծերացած ալ է։

Բրուսիական Միլիչ գիւղին մէջ անգղայացեալ արտասովոր դէպք մը պատահած է։ Գերմանական բանակին հաղարակեաներէն միոյն կինը բոլորովին մեռելի երեւոյթ առած էր եւ պիտի թաղուէր, սակայն կ'երեւի թէ դերեզմանին պատ-

րաստ չըլլալուն համար յապաղում մը տեղի ունեցած էր։ Ասերեւոյթ մահուան չորրորդ օրը երբ սպասուէին թարմ ծաղիկներ կը դնէր դագաղին շուրջը, ապա շութեմբ կը տեսնէ որ մարմինը կը սկսի շարժիլ եւ ի վերջոյ կանգուն դիրք մը կ'առնու։ Յայտնի է թէ աիկինը չորս օր քնեած վիճակի մէջ ինկած էր, եւ ողջ ողջ թաղուելէ մագապուր աղատած էր։

Հնտալաւը, որ գրեթէ բոլորովին անհետացած էր Սր. Փեթրոպուրկէ, անցեալ շաբթուան բաղադատապէս տաք օդին մէջ սկսաւ վերստին ճարակիլ։ Մէկ օրուան մէջ 38 անձինք վարակուեցան եւ 15 անձինք մեռան։ Սակայն այժմ Ինքլ-Էնցան շատ աւելի կոտորած կը գործէ Եւրոպայի մէջ։ Ի Պերլին 104 անձինք մեռան Ինքլ-Էնցայէ նոյնմեկի մէջ, գլխաւորաբար ամուսն վերջերս։ Օտեսայէ հետագայն կը հեռագրուի. «Ինքլ-Էնցան կը սաստկանայ հարաւային եւ հարաւային արեւմտեան նահանգներուն մէջ, ուր մահուց թիւը անգին բարձրացում կրած է»։ Վիեննայի մէջ «բոլոր հիւանդանոցները լեցուած են եւ չկայ տուն մը ուր մէկ կամ երկու հիւանդներ չգտնուին։ Բժիշկներն այնքան շատ դրաղած են որ բժշկական ընկերութեան գումարուաները զաղբեցուած են»։ Անգլիայէ եւ ուրիշ երկիրներէ եկած տեղեկութիւններ եւս շատ տարբեր չեն։

Բրիտանական զօրախումբ մը Լոպէն-Կուլայի ետեւէն հասաւ, սակայն այնքան զօրաւոր ընդդիմութիւն կրեց անոր մարդերէն որ պարտաւորեցաւ ետ քաշուիլ։ Նոյն ժամանակ Շանկանի գետոյն շուրհին այնքան բարձրացած էին որ այս զօրախումբն եւ բրիտանական զօրաց զլխաւոր մասին միջեւ յարաբերութիւնը ընդհատուեցան։

Ֆրանսայի Երեւմտախնական ժողովը ստուար մեծամասնութեամբ օրէնքներ քուէարկեց ոճիրներու առջեւն առնելու համար աւելի արդիւնաւոր կերպով։ Օրէնքով մը պատիժ կը սահմանուի ծայրայեղ հրատարակութեանց համար, եւ ուրիշ օրէնք մը խիստ պատիժներ կը սահմանէ ծայրայեղ արարքներու հեղինակներուն դէմ։

Մարտի Էմիլը Սպանիոյ խնամակալ թագուհւոյն նամակ մը գրելով ցաւ յայտնած է Մէլիլայի դէպքին եւ Զօր. Մարիալոյի մահուան համար։ Կը խոստանայ Սպանիոյ գահացում տալ Էմիլին եղբայրը եւ սպանիական զօրաց հրամանատար Մարաշախտ Գամփոս տեսակցութիւն մը ունեցած են որ երկու կողմանց ալ գոհունակութիւն տուած է։ Մատրիտի մէջ խաղաղական զբաղմունք կը տիրեն։

Անցեալ շաբթու Լայիցիլի մէջ տեղի ունեցաւ դատաստանն Տիւպուա եւ Տակէ անուն երկու ֆրանսացի նաւային սպաներուն, որ օգոստոս ամսուն գերմանական Գիլ քաղաքին մէջ ձերբակալուած էին լրտեսութեան ամբաստանութեամբ։ Ասոնք գերմանական քանի մը նաւահանգիստներ այցելած էին, եւ կ'ամբաստանուէին թէ բոլոր ամբութեանց պատկերները կամ լուսանկարները կ'առնուին։ Ամբաստանութիւնն ապացուցուեցաւ, եւ սպաներէն մին հինգ տարուան եւ միւսը չորս տարուան բանտարկութեան դատապարտուեցաւ։

Պուտալիէթէ կը հեռագրուի թէ խորհրդարանական յանձնախումբը միաձայնութեամբ ընդունած է քաղաքային պատկը Հունդարիոյ մէջ պարտաւորիչ ընող օրինագիծը։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Էնկիւրիւի կուսակալ Ապետին փաշա Արշիպեղագոսի կուսակալ կարգուեցաւ, եւ Սեբաստիոյ նախկին կուսակալ Մէմ-տուն պէյ Էնկիւրիւի կուսակալ կարգուեցաւ:

Տէտէաղաճի կառավարիչ Պէհաէտտին պէյ Եողղատի կառավարիչ կարգուեցաւ:

—Անցեալ շաբաթ օր հրատարակուած պաշտօնական ազդ մը կը ծանուցանէ թէ երկրին ամէն կողմը կատարեալ անդորրութիւն կը տրիւ, եւ թէ Ֆէրիզ Հիւմի փաշայի նախագահութեան տակ յանձնախումբ մը կազմուած է Եողղատ երթալով քննութիւն մը կատարելու համար:

—Մայրաքաղաքին մէջ հետախտը կը շարունակէ զգալապէս նուազիլ: Պաշտօնական տեղեկագիրք հետեւեալ թիւերը կուտան անցեալ շաբաթուան համար: Դեկտ. 15ին՝ 24 վարակուող եւ 20 մեռնող եղած է, 16ին՝ 21 վարակուող եւ 18 մեռնող, 17ին՝ 24 վարակուող եւ 16 մեռնող, 18ին՝ 23 վարակուող եւ 20 մեռնող, 19ին՝ 15 վարակուող եւ վեց մեռնող, 20ին՝ 15 վարակուող եւ 11 մեռնող, 21ին՝ 23 վարակուող եւ 6 մեռնող:

—Պաշտօնական ազդ մը հասարակութեան ինչ ինչ նախազգուշութիւններ կը յանձնարարէ հետախտէ դերձ մնալու համար: Այս նախազգուշութեանց կարեւորագոյններն են չափազանց չորցնիլ, ցուրտի մէջ չկենալ երբ մարմինը քրտնած է, դինիէ եւ ուրիշ օգելից ըմպելիներէ հրաժարիլ, չափազանց չուտիլ կամ անմարսելի կերակուր եւ աղեաց թուրութիւն տուող ու եւ պտուղ չուտիլ: Բնական աղբիւրներու ջուրը կամ եռացուած կամ Փասթէօտի զտիչէն անցած ջուր խմել կը յանձնարարուի, նաեւ սինեակներու եւ արտաքնոցներու մաքրութեան կարեւորութիւնը կը ցուցուի: Դարձեալ կը յանձնարարուի որ ամէն մարդ առաւօտուն տունէն ելլելէ առաջ թէյ կամ սուրճ կամ չէ, կամ բրնձի ապուր խմէ կարմրեցուցած հացով, նաեւ մէջքը եւ ոտքերը ցուրտին դէմ լաւ պաշտպանէ: Երբ տան մը մէջ հետախտ կը պատահի, բժշկին գալէն առաջ չմարած կիր պէտք է ցանել այն բոլոր բաներուն վրայ որոց դպած է հիւանդին աղաղակութիւնը: Հիւանդին ճերմակեղէնները լուացուելէ առաջ եռացած ջուրի մէջ պէտք է դրուին, եւ եռացած ջուրի մէջ չդրուած պէտք է որ ուրիշ տեղ թողուին: Այս միջոցներով կարելի պիտի ըլլայ համաճարակին ծաւալման առջեւն առնուլ: Բաց աստի, թաղապետական ամէն շրջանակի մէջ առողջապահական պաշտօնեայք գիտական կերպով մաքրողութեան գործ պիտի կատարեն առանց ժողովրդէն բան մը առնուլ:

—Ուրիշ պաշտօնական ազդ մը յիշելով թէ հետախտի դէպքեր երբեմն զաղտնի պահուած են հիւանդին բարեկամաց կողմէ՝ հասարակութիւնը կը զգուշացունէ այդպիսի ընթացքէ, որուն պէտք չկայ քանի որ ամէն ոք ազատ է իւր հիւանդը դարմանել տալ ուղած բժշկին:

—Դերմանիոյ եւ Հոլանտայի նաւահանգիստներէն եկող նաւերուն վրայ դրուած 24 ժամու քառանկէն ջնջուած է, եւ թունուղի նաւահանգիստներէն եկող նաւերուն վրայ դրուած քառանկէն պայմանաւոր տասն օրէն 24 ժամու իջուցուած է:

—Որովհետեւ Պարթնի մէջ հետախտ ծագած է եւ անկէ մեկնող նաւերուն վրայ քառանկէն հաստատուած է, Մախուսէի վարչութիւնը որոշած է որ իւր շոգենաւերը Պարթնի չհանդիպին եւ այդ տեղոյ ուղեւորներն ու ապրանքները Ամստրա հանեն:

—Աղեքսանդրիոյ առողջապահական ժողովը միջոցներ ձեռք կ'առնու առողջապահական հսկող մարմին մը հաստատելու համար Սուէզի ջրանցին վրայ: Այս գործին համար պահանջուած պաշտօնեաները բանակին եւ նաւատորմին նախկին ենթասպաներէն պիտի առնուին, եւ 120էն մինչեւ 200 եգիպտական ոսկւոյ տարեկան թոշակ պիտի ստանան իրենց առօրեան եւ պաշտօնավարութեան երկարութեան համեմատ:

—Սէլանիկ՝ Տէտէաղաճ երկաթուղոյն շինութիւնը մեծ փութով յառաջ կը տարուի: Իւր 9,000 գործաւորներ կը բանեցունին: Այս երկաթուղոյ բաժնեթուղթերը Եւրոպայի մէջ շահաւոր դնով դիւրաւ գնողներ կը գտնեն:

—Աւաղակութեան եւ ուրիշ ոճիւրներու համար զատապարտեալ խումբ մը Ալպանիացիներ Գոսովայէ Տիգրանակերտ արտաւարուած են:

—Վերջին քանի մը օրերու մէջ փչող սաստիկ հովիւրը ծովու վրայ փնտնելու գործած են: Գալագի մէջ քառանկէն երթարկուած շոգենաւեր դիւրաւ չեն կրցած կառավարուիլ, եւ շաբաթուան միջոցին երեք ընդհարումներ պատահած են հոն: Ընդհարեալ շոգենաւերէն երկուքը բաւական չափ փնտնուած են:

—Ծխախոտի Բէժիի նոյնմբը (Հ. Տ.) ամսոյ հասոյթը 18,000 ոսկւոյ առաւելութիւն մը կը ցուցնեն անցեալ տարւոյ նոյն ամսոյն հասոյթից վրայ:

—Կ'ըսուի թէ Անգղիոյ Արտաքին գործոց նախարարին խորհրդականը, Սըր Ֆիլիփ Բըրրի, Կ. պոլսոյ բրիտանական դեսպան պիտի կարգուի Սըր Ֆիլիպ Փորտի տեղ:

—Դեկտ. 16ին, շաբաթ օր, երկրաշարժի վեց ցնցումներ զգացուեցան Գոնեսայի մէջ, բայց ուրիշ փնտն չգործեցին:

—Ներքին գործոց նախարարին նախագահութեան տակ կազմուած յանձնախումբ մը կը խորհի մաքսային միջոցներ չունեցող օսմանեան կարեւոր նաւահանգիստներուն մէջ այդ տեսակ չէնքեր շինելու խնդրոյն վրայ:

—Մարսիլիայի մէջ վաճառական Մ. Զաֆիրովիւի հազար ոսկի զրկած է մայրաքաղաքի Յունաց զանազան բարեսիրական հաստատութեանց բաշխուելու համար:

—Մ. Նիքոլա Զարիֆի Եւրոպա ուղեւորելէ առաջ իւր չորս հարիւր ոսկի նուիրած է մայրաքաղաքին զանազան յոյն զբոսայիտներուն:

—Մ. Տիմիթրիոս Սթէֆանովիչ, հարուստ յոյն սեղանաւորը, որոյ մահն անցեալ շաբաթու ծանուցինք, 900,000 ոսկւոյ հարստութիւն թողած է: Հանգուցեալը իւր կտակով տասնեակ մասանց կը բաժնէ իւր հարստութիւնը, որոյ մեծ մասը կը յատկացունէ զանազան բարեսիրական նպատակներու, որոցմէ են Փարիզի մէջ հիւանդանոց մը կառուցանել եւ առոր ու Փարիզի յունական եկեղեցւոյն ծախքերը հոգալ:

—Կայսերական Իւրաքէի մը համաձայն ամէն կողմ հրաման զրկուած է փառա-

բանի վարձք վճարել այն պաշտօնէից որ փաստաբանի պաշտօն կը վարեն ելեւմտական դանձուն պահանջները գանձելու համար, նաեւ երկրագործական դրամատան վերաբերեալ դատերու մէջ ալ գործադրել այն սովորութիւնը որով իրեւն փաստաբանի վարձք հարիւրին մէկ կը տրուի տասնորդի վարձակալութեան մասին ծագած խնդրանքներու մէջ:

—Պոլսոյ կողմի քարափանց յատկաձեւերն աւարտած եւ վաւերացած են առ բարեփոխութեամբ որ աւազան մը շինուի Պոլսոյ մաքսատան առջեւ: Այս նոր կարգադրութեամբ քարափոխութեան միջոց պիտի ընծայեն նաւերու բեռը պարպելու համար, եւ բաց աստի տեսակ մը ներքին նաւահանգիստ պիտի կազմուի յունական պիտի կրնան պատուարուիլ Սիրքէի իսկէլէսիի եզերքը կեցող փոքր առաքատանաւերը:

—Մալթիայէ Խարբերդ ուղեւորող թղթատար կառքը նոյ. 30ի գիշերը ծանր արկածի մը պատահեցաւ: Զիւրը խրտկեցան եւ կառքը ձորի մը մէջ գահավիժեցաւ: Կառքին մէջ գտնուող թաթար ծանրապէս վիրաւորուեցաւ, եւ կառապտին ալ թեթեւ ճովուածքներ ունեցաւ: Զինուորներէն մին Մալթիա զրկուեցաւ լուր տալու համար, եւ շատ ժամանակ չանցած թղթատարական ծրարները եւ վիրաւորեալները Մալթիա տարուեցան: Ծրարները հետեւեալ շաբաթուան սուրհանդակով իրենց տեղերը զրկուեցան:

—Գահիրէ կը ծանուցուի թէ Եգիպտոսի Խալիվէ այս օրերս ուղեւորութիւն մը պիտի կատարէ երկրին հարաւային կողմը մինչեւ Սուվաս:

—Յարգ Կարնոյ ամբողջութեան մէջ ալ խառնու համար գործածուած բանտերներուն մէկ երրորդը Կարնոյ կուսակալութեան էն կ'առնուէր, եւ աւելի պակաս թուով բանտերներ կ'առնուէին Վանայ, Բաղէի, Տրապիզոնի, Խարբերդի եւ Տիգրանակերտի կուսակալութիւններէն: Անոնք որ ալիսատիլ չէին երթար՝ 300 դահ. կը վճարէին այդ ալիսատիւն տեղը: Պետական խորհրդոյ որոշմամբ, որ կայսերական Իւրաքէի վաւերացած է, այսուհետեւ այս նպատակաւ վճարելի գումարները յիշեալ կուսակալութեանց տուրքերուն վրայ պիտի աւելցուին եւ անոնց հետ պիտի դանձուին: Նոյն ատեն սոյն տուրքը հաւասար քանակութեամբ պիտի լաշխուի վերոյիշեալ կուսակալութեանց վրայ, առանց ի հաշիւ առնուլ անոնց կարինէ ունեցած հեռաւորութիւնը:

—Տիվիսի Հայերէն հանգուցեալ Գեորգ Փրիտոնեանի օրդիք իրենց հօր կտակին համաձայն 10,600 բուլղի արժողութեամբ արժէթուղթ զրկել են Էլմիմին, որոյ սովորով աշակերտ մը պիտի պահուի Ռուսիոյ բարձրագոյն վարժարանաց մէկուն մէջ:

ԳՐԱՄԱՆԱՆ			
Դեկտ. 11/23, 1893			
Գնաւորեալ	24 36	Բուլ. Բուլ. Բուլ.	92 50
Պարտուց	3 արգարման	Թղթագրամ (Թաթիլէ)	94
Տիւրք. Գալիսի	18	Թաթիլէ (Թաթիլ)	94
ԳՐԱՄԱՆ, 0 ամ. ոսկի 100			
Գէնիսի	108	Բուլ. Բուլ. Բուլ.	90
Գէնիսի	97	Բուլ. Բուլ. Բուլ.	87 24
Պէշի	106	Գրիմի	54 15
Արթուր	401	Արթուր	110 12
Մանր արժաթ	103	Մանր արժաթ	8 50

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԹՅՈՒՆ
Ի ՏԳԱՐԱՆԻ Ա. ՏԳԱՐ ՊԵՏԱԾԱՆ
Ֆինանսընթ Եողղաճ, Ամերիկացի Խաճ